

# Analyse | kraka

14. november 2023

## Kortlægning: CO<sub>2</sub>-afgift på landbruget vil få begrænsede samfundsøkonomiske konsekvenser

Af Magnus A. B. Jensen, Andreas Lund Jørgensen og Mathias Lindholm Rasmussen

**Om landbrugets drivhusgasudledninger skal omfattes af en afgift eller ej, har været til stor politisk debat de seneste år. I lyset af dette, kortlægger denne analyse landbrugets status i dansk økonomi, når det kommer til dets betydning for beskæftigelsen, samfundsøkonomien, reguleringen af dets udledninger samt for eksporten. Hvor det er muligt, sammenholdes landbrugets position med industriens.**

- Vi kortlægger hvilke erhverv der er nært tilknyttet den primære landbrugsproduktion, og viser, at sammenlignet med industrien, udgør landbruget og nært tilknyttede erhverv en lille del af dansk økonomi - både målt ved antal beskæftigede og bruttoværditilvækst.
- Den effektive CO<sub>2</sub>e-afgiftssats for landbruget og nært tilknyttede erhverv er væsentligt lavere end for industrien, fordi landbrugets biologiske processer endnu ikke er omfattet af en afgift.
- Siden 2010 har CO<sub>2</sub>e-udledningerne i både industrien og landbrugs- og skovbrugssektoren været konstante. I fravær af nye politiske tiltag forventes landbrugs- og skovbrugssektorens udledninger ikke at falde, mens industriens udledninger vil falde markant, ikke mindst som følge af den vedtagne CO<sub>2</sub>e-afgift på industriens område.
- Selvom fødevarerektoren har en høj nettoeksport pr. beskæftiget, vil en afgift på landbrugets drivhusgasudledninger formentligt have en begrænset effekt på Danmarks samlede overskud på betalingsbalancens løbende poster.

### Kontakt

Seniorøkonom  
Andreas Lund Jørgensen  
Tlf. 5041 1237  
E-mail [alj@kraka.dk](mailto:alj@kraka.dk)



**Deloitte**

Analysen er finansieret af KR Foundation. Kraka er også finansieret af Realdania, Deloitte og en række øvrige bidragsydere. Se også [kraka.dk](http://kraka.dk).

## 1. Sammenfatning

### Bør landbruget omfattes af en CO<sub>2</sub>e-afgift?

Om landbrugets drivhusgasudledninger bør omfattes af en afgift eller ej, er genstand for megen debat. I regeringsgrundlaget er det beskrevet, at der skal komme en afgift på landbruget, men både landbrugets interesseorganisationer og en række politikere argumenterer for, at landbruget skal reguleres mere lempeligt.<sup>1</sup> Argumenterne imod en afgift fokuserer ofte på landbrugets beskæftigelse, betydning for økonomien og sektorens eksport. Men hvilken betydning har landbruget egentlig for den danske økonomi og de danske CO<sub>2</sub>e-udledninger, og hvad er konsekvenserne af at regulere det danske landbrug? Disse spørgsmål undersøger vi i denne analyse, der også drager paralleller til industriens betydning for økonomien, drivhusgasudledninger mv., når dette er muligt.

### Landbrugets erhverv og dets nært tilknyttede erhverv

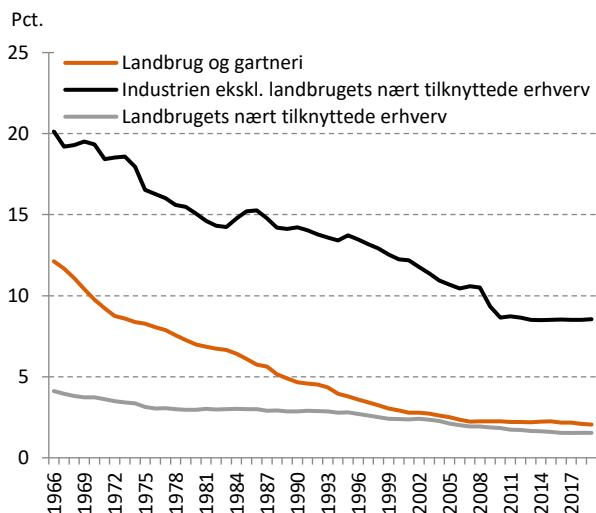
Baseret på handelsmønstre mellem landbruget og detsfølgeerhverv, kortlægger analysen, hvem der med rimelighed kan kategoriseres som landbrugets nært tilknyttede erhverv. Slagterier, mejerier, bagerier, brødfabrikker mv., anden fødevarerindustri og dyrlæger udgør disse nært tilknyttede erhverv, mens andre erhverv, der normalt indregnes som en del af den såkaldte fødevarerklunge, såsom engroshandel, i praksis ikke er nært tilknyttet til landbruget.

### Landbruget og nært tilknyttede erhverv fylder minimalt

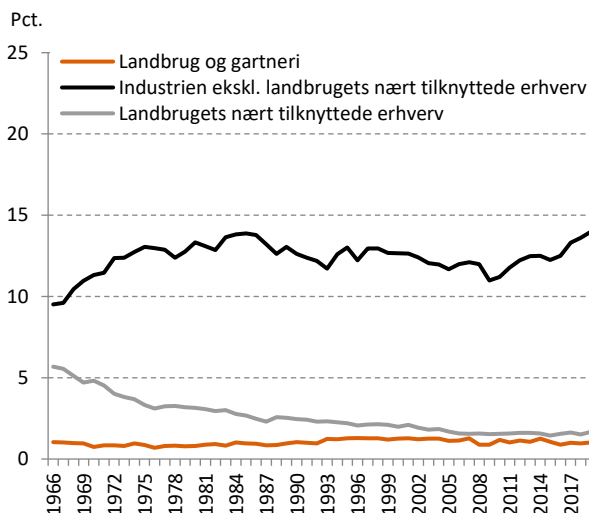
Analysen viser, at landbruget og nært tilknyttede erhverv ikke fylder ret meget i den danske økonomi målt ved både antal beskæftigede og bruttoværditilvækst, jf. figur 1. Til sammenligning har industrien udgjort en større del af dansk økonomi historiske set, og gør det stadigvæk i dag.

Figur 1 Beskæftigelse og bruttoværditilvækst i landbrug og gartneri, fødevarerforarbejdning samt industrien

Figur 1.a Beskæftigelse som andel af samlet beskæftigelse i Danmark



Figur 1.b Bruttoværditilvækst som andel af samlet bruttoværditilvækst i Danmark



Anm.: Landbrug og nært tilknyttede erhverv udgøres af landbrug og gartneri samt slagterier, mejerier, bagerier, brødfabrikker mv., anden fødevarerindustri og dyrlæger. Tal for industrien er eksklusiv slagterier, mejerier, bagerier, brødfabrikker mv. og anden fødevarerindustri.

Kilde: Egne beregninger baseret på tal fra Danmarks Statistik

### Lav effektiv afgift i landbruget, høj i industrien

Med de gældende kvote- og afgiftsregler, samt den kommende udvidelse af kvotesystemet, der træder i kraft frem mod 2030, er de effektive afgiftssatser i landbruget og nært tilknyttede erhverv væsentligt lavere end i andre sammenlignelige brancher. Årsagen er, at

<sup>1</sup> Se fx <https://politiken.dk/indland/art9553901/S%C3%A5dan-splitter-en-CO2-afgift-p%C3%A5-landbruget-Venstre>

landbrugets biologiske processer er undtaget fra en afgift, hvilket resulterer i, at landbruget betaler i omegnen af 87 kr. pr. ton CO<sub>2</sub>e de udleder. Til sammenligning betaler industrien i omegnen af 1.000 kr. pr. ton CO<sub>2</sub>e.

#### Udledningerne i landbruget ændrer sig ikke

Tal fra Energistyrelsens Klimastatus og -fremskrivning 2023 viser, at drivhusgasudledningerne indenfor landbrug, skovbrug, gartneri og fiskeri har været konstante siden 2010, og at tendensen forsætter frem mod 2030 i fravær af politiske tiltag. Industriens udledninger har ligeledes været konstante siden 2010, men modsat landbrug, skovbrug, gartneri og fiskeri, forventes det, at industrien reducerer sine udledninger frem mod 2030 således, at udledningerne i 2030 er reduceret med 37 pct. point ift. 2023.

#### Afgift på landbruget har lille effekt på betalingsbalancen

Endeligt viser analysen, at selvom brancherne landbrug, skovbrug, fiskeri og fødevarerforarbejdning er nettoeksportører af mange varer, har en afgift på landbrugets drivhusgasudledninger kun en begrænset effekt på Danmarks overskud på betalingsbalancens løbende poster. En afgift på landbrugets drivhusgasudledninger reducerer således betalingsbalanceoverskuddet med mindre end fem pct.

## 2. Motivation: Danmarks klimamålsætninger og regulering af det danske landbrug

#### Danmark skal leve op til en række klimamål

I 2020 vedtog folkettingen den danske klimalov (Klimaloven), som fastslår, at Danmark skal reducere udledningen af drivhusgasser med 70 pct. i 2030 i forhold til 1990 og være klimaneutral senest i 2050. Siden er målet om klimaneutralitet blevet rykket frem til 2045.<sup>2</sup> Udover de nationale målsætninger i Klimaloven, har Danmark også en række internationale klimaforpligtelser og -målsætninger. Fx er det besluttet, at EU's samlede drivhusgasudledninger skal reduceres med 55 pct. i 2030 ift. 1990 udledningen.<sup>3</sup>

#### Ingen afgift på landbrugets biologiske processer

Folketinget blev i 2020 enige om en klimaafnede for energisektoren og industrien, som bl.a. berørte grøn omstilling af industrien, Power-to-X og udbygning af vedvarende energi. To år senere introducerede folkettingen en ny aftale om grøn skattereform for industri mv. Aftalen om grøn skatteform for industri mv. indebærer en CO<sub>2</sub>e-afgift i industrien samt tilskud til fangst og lagring af CO<sub>2</sub>e. Aftalen skal sikre, at industriens udledninger i 2030 er reduceret med 4,1 mio. ton CO<sub>2</sub> i ift. 1990-niveauet. Aftalen vedrører kun i begrænset omfang landbruget, idet det kun er landbrugets udledninger fra afbrænding af fossile brændsler, der er omfattet af en afgift, og ikke udledningerne fra biologiske processer, der står for ca. 90 pct. af sektorens drivhusgasudledninger. Til sammenligning er hele industrisektoren reguleret, enten ved en afgift alene, eller ved en afgift kombineret med EU's CO<sub>2</sub>e -kvotehandelssystem.

#### Landbruget skal reducere med 55-65 pct. i 2030

Landbruget har også egne klimamålsætninger at leve op til som følge af aftalen om grøn omstilling af dansk landbrug fra 2021 (landbrugsaftalen). I aftalen er det besluttet, at land- og skovbrussektoren skal reducere sine drivhusgasudledninger med 55 til 65 pct. i 2030 ift. udledningen i 1990.

#### Landbrugets CO<sub>2</sub>e-reduktioner er hørt op

I 2022 havde land- og skovbrugssektoren reduceret sine udledninger med 33 pct. ift. 1990 udledningen, så der udestår stadig en stor reduktion, hvis branchen skal leve op til målene i landbrugsaftalen.<sup>4</sup> Land- og skovbrugssektoren har imidlertid ikke reduceret deres udledninger siden 2010, og den seneste klimastatus og -fremskrivning viser, at landbrugets udledninger forventes at være nærmest konstante frem mod 2030 i fravær af nye politiske

<sup>2</sup> <https://www.retsinformation.dk/eli/ta/2021/2580> og <https://kefm.dk/aktuelt/nyheder/2023/apr/saadan-hjaelper-danmark-andre-lande-til-at-naa-deres-klimamaal>

<sup>3</sup> <https://www.consilium.europa.eu/da/policies/green-deal/fit-for-55-the-eu-plan-for-a-green-transition/>

<sup>4</sup> I 2022 havde landbrug og gartneri alene reduceret 18 pct. af sine udledninger ift. 1990 udledninger.

tiltag. Det betyder, at land- og skovbrugssektoren kommer til at udgøre en voksende andel af landets samlede udledninger i fremtiden.<sup>5</sup> Til sammenligning viser fremskrivningen også, at industrien gennemfører store reduktioner frem mod 2030 ift., hvad der hidtil er set. I perioden 2021 til 2030 forventes det, at industrien alene reducerer sine udledninger med knap 60 pct. Det svarer til en årlig reduktion på ca. 10 pct. frem mod 2030.<sup>6</sup>

**Ensartet afgift er den billigste måde at nå 70 pct. mål**

Hvis landbruget også fremadrettet friholdes fra en afgift på sine udledninger fra biologiske processer, kræver det, at andre dele af økonomien skal reguleres hårdere, hvis Danmark skal leve op til sine klimamålsætninger. Fx vil industrien formentlig være nødt til at reducere sine udledninger yderligere, hvilket ikke er en omkostningseffektiv måde at nå målsætningerne på. Derfor er det oplagt at sammenligne landbrugets position i den grønne omstilling med industriens.

**Vi sammenligner landbruget med industrien**

Det har været genstand for stor offentlig debat, om landbruget bør omfattes af en CO<sub>2</sub>e-afgift. Denne analyse kortlægger landbrugets status i dansk økonomi, når det kommer til sektorens betydning for beskæftigelse, samfundsøkonomi, reguleringen af dets udledninger samt for eksporten. Hvor det er muligt, sammenholdes landbrugets position med industriens.

### 3. Landbruget og nært tilknyttede erhverv udgør en lille del af den danske økonomi

**Vi undersøger landbrugets rolle i økonomien**

Alt efter hvordan en afgift på landbrugets udledninger af drivhusgasser indrettes, kan den få store konsekvenser for den enkelte landmand. Men på samfundsplan hænger de økonomiske konsekvenser tæt sammen med landbrugets størrelse. Vi ser derfor på, hvor meget landbruget og nært tilknyttede erhverv egentlig betyder for den danske økonomi ift. industrien, der som nævnt allerede er omfattet af en CO<sub>2</sub>e-afgift.

**Hvem er det danske landbrug egentligt?**

For at kunne lave en sådan opgørelse, er det vigtigt at holde sig for øje, hvad "landbruget" egentlig omfatter. Hvis dele af landbruget forsvinder som følge af en CO<sub>2</sub>e-afgift, vil mange af landbrugssektorens følgeerhverv også blive ramt. Det er årsagen til, at landbrugets beslægtede følgeerhverv ofte inkluderes, når der ses på konsekvenserne af en CO<sub>2</sub>e-afgift. Mens nogle opgørelser tager udgangspunkt i branchedefinitionen "Landbrug og gartneri", bruger andre opgørelser den væsentligt bredere "Fødevarerkllynge". Afgrænsningen af landbrugssektoren har selvsagt stor betydning ift. at opgøre fx, hvad en afgift på landbrugets produktion vil betyde for den danske økonomi. Denne analyse anvender en ny opgørelse, hvor landbruget og dets "nært tilknyttede erhverv" er baseret på data for handelsmønstre, der viser, hvor indbyrdes forbundne de forskellige erhverv i virkeligheden er.<sup>7</sup>

**Vi finder landbrugets nært tilknyttede erhverv**

Vi definerer landbrugets nært tilknyttede erhverv som de brancher, der enten modtager over 10 pct. af sine inputs fra landbrug og gartneri eller leverer 10 pct. af sine output til landbrug og gartneri. Ud fra denne definition, hører slagterier, mejerier, bagerier, brødfabrikker mv., anden fødevarerindustri og dyrlæger med som landbrugets nært tilknyttede erhverv. Andre erhverv, som fx engroshandel, der normalt tælles med i Fødevarerkllynge, er reelt meget lidt knyttet til det danske landbrug, og er derfor udeladt i denne analyse af landbrugets betydning for økonomien.

<sup>5</sup> Klimastatus og -fremskrivning 2023, Energistyrelsen

<sup>6</sup> Jf. Klimastatus og -fremskrivning 2023 forventes det, at fremstillings- og bygge-anlægssektoren reducerer sine udledninger med knap 60 pct. fra 2021 til 2030.

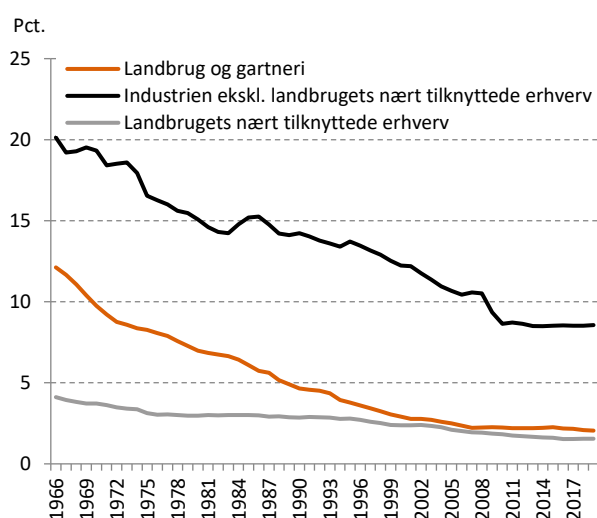
<sup>7</sup> Se bilag i afsnit 11 for en gennemgang af, hvilke erhverv, der er nært tilknyttet til landbrug og gartner, og hvordan opgørelsen er lavet.

### Landbruget beskæftiger færre end industrien

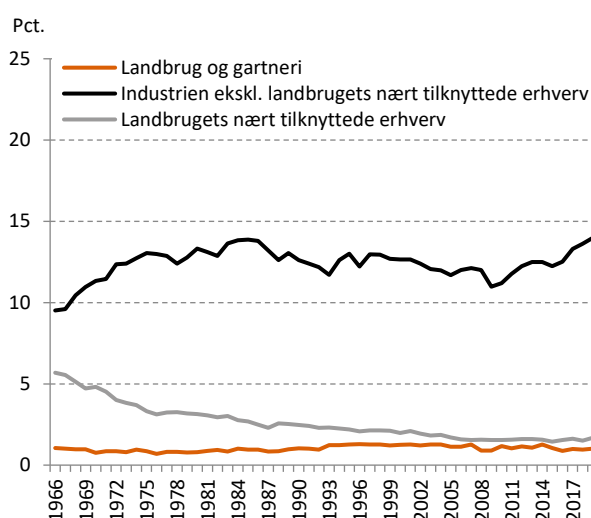
I 2019 beskæftigede landbruget og nært tilknyttede erhverv 104.000 personer, hvilket svarer til omtrent 3,5 pct. af landets samlede beskæftigelse, jf. den orange og grå kurve i figur 1. Blandt disse personer arbejdede ca. 42.600 indenfor erhvervene slagterier, mejerier, bagerier, brødfabrikker mv. eller anden fødevarerindustri. De sidste mange årtier har arbejdspladser i landbrug og gartneri udgjort en faldende andel af den samlede beskæftigelse. Til sammenligning arbejdede 9 pct. af alle beskæftigede personer indenfor et industrierhverv i 2019. Industrien har i hele perioden fra 1966 til 2019 beskæftiget flere personer end landbruget og de nært tilknyttede erhverv.

Figur 1 Beskæftigelse og bruttoværditilvækst i landbrug og gartneri, fødevarerforarbejdning samt industrien

Figur 1.a Beskæftigelse som andel af samlet beskæftigelse i Danmark



Figur 1.b Bruttoværditilvækst som andel af samlet bruttoværditilvækst i Danmark



Anm.: Landbrug og nært tilknyttede erhverv udgøres af landbrug og gartneri samt slagterier, mejerier, bagerier, brødfabrikker mv., anden fødevarerindustri og dyrlæger. Tal for industrien er eksklusiv slagterier, mejerier, bagerier, brødfabrikker mv. og anden fødevarerindustri.

Kilde: Egne beregninger baseret på tal fra Danmarks Statistik

### Vi ser også på branchernes BVT

På lokalt plan og for den enkelte medarbejder, kan det være relevant at kigge på beskæftigelsen i et erhverv, fordi det siger noget om, hvor mange der risikerer at blive personligt ramt, fx ved at skulle finde nyt arbejde, hvis produktionen i erhvervet bliver nedskaleret som følge af en afgift. For en opgørelse af branchernes økonomiske værdiskabelse, er det dog bedre at se på bruttoværditilvæksten (BVT), som svarer til deres bidrag til samfundsøkonomien.

### Landbrugets BVT er væsentlig lavere end industriens

BVT for landbruget og nært tilknyttede erhverv er generelt lavere end BVT for industrien, jf. figur 1.b. Mens under fem pct. af Danmarks samlede BVT i 2019 stammede fra landbruget og nært tilknyttede erhverv, stod industrien for 14,3 pct. af landets samlede BVT. Industrien bidrager således betydeligt mere til samfundsøkonomien end landbruget og nært tilknyttede erhverv.

### Afgift på landbruget vil ikke få store konsekvenser

At regulering af landbruget vil få store samfundsøkonomiske konsekvenser, er således et svagt argument for at fritage landbruget fra en afgift. Landbruget spiller en begrænset rolle for økonomien, og en betydeligt mindre rolle end industrien – både målt på beskæftigelse og bruttoværditilvækst. De samfundsøkonomiske konsekvenser af at regulere landbruget er således mindre, end de er ved en hårdere regulering af industrien, som vil være den mest sandsynlige konsekvens af at friholde landbruget fra en afgift.

#### 4. Effektive afgiftssatser er væsentligt højere for industrien end for landbruget og nært tilknyttede erhverv

**Vi beregner prisen på at udlede ét ton CO<sub>2</sub>e...**

Den samfundsøkonomisk billigste måde for Danmark at nå i mål med sin 70 pct. klimamålsætning er en ensartet CO<sub>2</sub>e-afgift på alle drivhusgasudledninger.<sup>8</sup> Det er imidlertid kun en lille del af landbrugets udledninger, der er underlagt en CO<sub>2</sub>e-afgift i dag, og uden yderligere tiltag vil det også være tilfældet i 2030. Det står i kontrast til bl.a. industrien, der i 2030 vil være omfattet af enten en afgift eller en afgift kombineret med EU's kvotesystem. I dette afsnit undersøger vi, hvor meget industrien under gældende regler vil betale for at udlede et ton CO<sub>2</sub>e i 2030 ift. landbruget og nært tilknyttede erhverv.

**... ud fra vedtagne regler og kvoteprisen i 2030**

Prisen på at udlede et ton CO<sub>2</sub>e (den effektive afgiftssats) beregnes på baggrund af den aftalte danske CO<sub>2</sub>-afgift såvel som en forventet CO<sub>2</sub>-kvotepris på 750 kr. pr. ton i 2030. I beregningen anvender vi 2019-fordelingen af gratis kvoter i EU's kvotesystem, fremskrevet med den planlagte udfasning, der betyder, at 48,5 pct. af gratiskvoterne vil være udfaset i 2030. Den effektive afgiftssats i en branche afhænger dermed af, hvor stor en andel af branchens udledninger der er kvoteomfattede, hvor mange gratiskvoter de får, og hvilken dansk afgiftssats virksomhederne skal betale. Se bilag for en uddybende beskrivelse af beregningen.

**Beregner marginal og gennemsnitlig pris pr. ton CO<sub>2</sub>e**

Vi beregner to priser på udledning af CO<sub>2</sub>e: Den marginale pris og den gennemsnitlige pris. Den marginale pris er prisen på at udlede ét ekstra ton CO<sub>2</sub>e, og er den pris, som har betydning for, hvad det koster (sparer) for en virksomhed at øge (mindke) sin produktion med én ekstra enhed. Den marginale pris svarer til den samlede kvote- og afgiftspris, hvor der ikke tages højde for gratiskvoter. Den gennemsnitlige pris er derimod den pris, som sætter sig i en virksomheds samlede produktionsomkostninger. Den gennemsnitlige pris er de samlede omkostninger til CO<sub>2</sub>-kvoter og afgifter ift. de samlede udledninger, hvor der tages højde for, at virksomheder modtager gratis kvoter, hvilket trækker omkostningerne ned. Den effektive afgift er mindre når virksomheder modtager gratis kvoter, end hvis de ikke gør, fordi virksomheder i EU's kvotesystem dermed skal købe færre kvoter.

**Landbruget og gartneri betaler ca. 80 kr. pr. ton CO<sub>2</sub>e...**

Resultaterne viser, at landbrug og gartneri betaler en effektiv afgift på 87 kr. pr. ton CO<sub>2</sub>e de udleder, jf. figur 2. Årsagen til at denne ikke er nul skyldes, at dele af gartneriet er omfattet af EU's kvotesystem samt at landbrugets CO<sub>2</sub>-udledninger fra afbrænding af fossile brændsler er omfattet af en afgift, jf. boks 1. Gartnerierhvervets udledninger udgør en relativt lille andel af de samlede udledninger i landbrug og gartneri, hvorfor prisen på at udlede et ton CO<sub>2</sub>e er den samme, uanset om vi medtager gratis tildeling af kvoter eller ej.

**... andre erhverv betaler væsentligt mere**

Landbrugets nært tilknyttede erhverv betaler en effektiv afgift på enten 831 eller 940 kr. pr. ton, alt efter, om der tages højde for tildeling af gratis kvoter eller ej, jf. figur 2. At prisen med og uden tildeling af kvoter er meget ens for disse erhverv skyldes, at de generelt får tildelt få gratis kvoter. Til sammenligning er forskellen i de effektive afgiftssatser større for industrien, netop fordi sektoren bliver tildelt flere gratis kvoter. Når ingen kvoter bliver tildelt gratis, betaler industrien en effektiv afgift på 953 kr. pr. ton CO<sub>2</sub>e, jf. figur 2. Årsagen til, at industriens effektive afgiftssats, inklusiv tildeling af gratis kvoter, er lavere end for landbrugets nært tilknyttede erhverv, er, at betonindustrien betaler en lavere afgift end resten af industrien, jf. bilag 2. Betonindustriens udledninger udgør en stor del af industriens samlede udledninger, hvilket trækker den effektive afgiftssats i nedadgående retning.

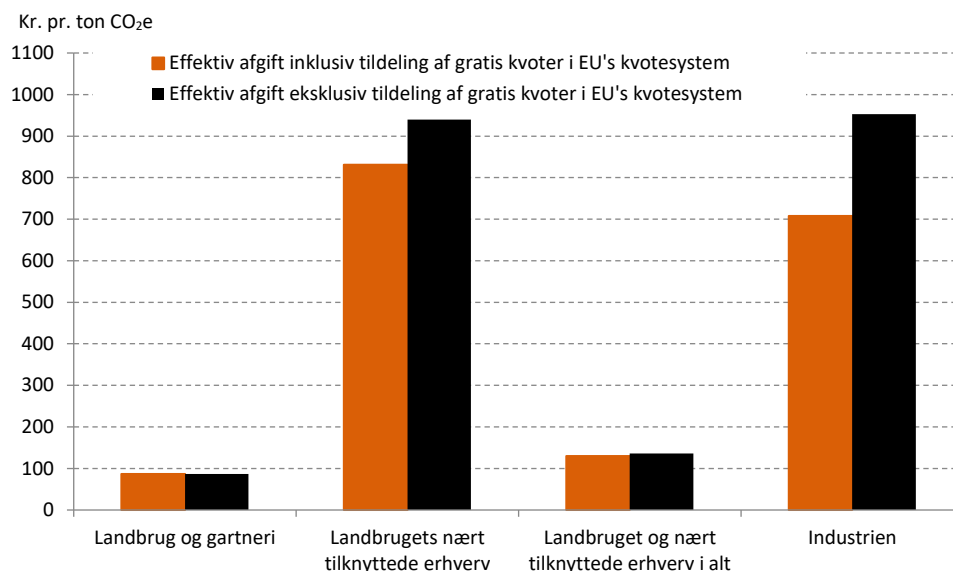
**Landbruget og nært tilknyttede erhverv betaler lav afgift**

Når landbruget og nært tilknyttede erhverv samlet set betaler meget lidt for deres udledninger, skyldes det, at drivhusgasudledningerne fra det primære landbrugs biologiske

<sup>8</sup> Albrechtsen, K. H og Bresler, V. B. (2022). *CO<sub>2</sub>-afgift reducerer udledningen uden af svække økonomien*. Analysenotat. Kraka-Deloitte.

processer udgør en meget stor del af de samlede udledninger for landbruget og dets nært tilknyttede erhverv. Siden landbrugets biologiske processer ikke er reguleret, trækker det prisen på udledningerne indenfor landbruget og dets nært tilknyttede erhverv i ned.

**Figur 2 Effektive afgiftssatser for landbruget og nært tilknyttede erhverv samt industrien**



Anm.: Landbrug og nært tilknyttede erhverv udgøres af landbrug og gartneri samt slagterier, mejerier, bagerier, brødfabrikker mv., anden fødevarerindustri og dyrlæger. Tal for industrien er eksklusiv slagterier, mejerier, bagerier, brødfabrikker mv. og anden fødevarerindustri. Se bilag i afsnit 9 for en detaljeret gennemgang af beregningen.

Kilde: Egne beregninger baseret på tal fra Danmarks Statistik og Datagrundlag til GrønREFORM<sup>9</sup>

## 5. Land- og skovbrugssektorens samt fiskeriets CO<sub>2</sub>e-udledninger er nærmest uændrede frem mod 2030

### Sammenligner udledninger over tid

I dette afsnit ser vi nærmere på, hvordan udledningerne i landbruget og industrien har udviklet sig historisk, og hvordan de forventes at udvikle sig fremadrettet. De forventede fremtidige CO<sub>2</sub>e-udledninger er opgjort i Energistyrelsens Klimastatus og -fremskrivning 2023 (KF23). Kategoriseringen af brancher i KF23 er anderledes end i Danmarks Statistik, hvorfor det ikke er muligt at anvende den samme inddeling i hhv. industrien samt landbruget og nært knyttede erhverv, som lå til grund for opgørelserne i afsnit 3 og afsnit 4. Derfor sammenligner vi nu udledninger i sektorerne: 1) landbrug, skovbrug og gartneri samt fiskeri, og 2) fremstillingserhverv og bygge-anlægssektoren.

### Landbruget udleder næsten det samme i dag som i 2010...

I perioden fra 1990 til 2010 blev drivhusgasudledningerne fra landbrug, skovbrug og gartneri samt fiskeri reduceret med omtrent 30 pct. Siden da er CO<sub>2</sub>e-reduktionerne ophørt, og i dag er udledningerne på næsten samme niveau som i 2010, jf. figur 3. Det samme mønster gør sig gældende for fremstillingserhvervene og bygge-anlægssektoren.

### ... og tendensen ser ud til at fortsætte frem mod 2030

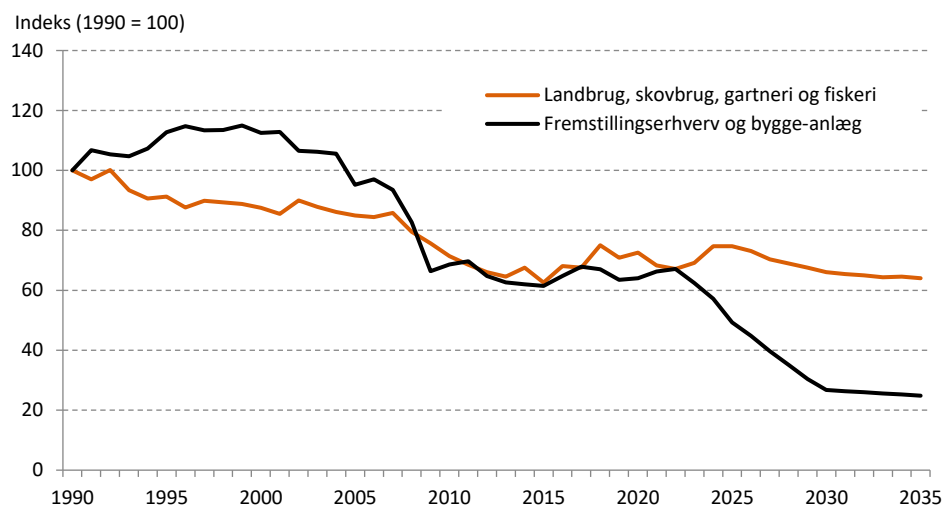
Energistyrelsens fremskrivninger tegner desuden et billede af, at udledningerne fra landbrug, skovbrug og gartner samt fiskeri nærmest er uændrede fra i dag og frem mod 2030 i fravær af nye politiske tiltag. Konkret forventes det, at udledningerne falder med et par

<sup>9</sup> Jf. Danmarks Statistik er Datagrundlaget til GrønREFORM behæftet med større usikkerhed end almindelige udgivelser af nationalregnskabet og bør kun anvendes til modelbrug. Datagrundlaget til GrønREFORM benyttes også af ekspertgruppen for grøn skatereform, og vi finder således datagrundlaget tilstrækkeligt til vores beregninger.



procentpoint fra 2023 til 2030, jf. figur 3. Til sammenligning forventer Energistyrelsen, at udledningerne for fremstillingshverv og bygge-anlæg falder med 38 procentpoint i samme periode.<sup>10</sup> Størstedelen af industriens CO<sub>2</sub>e-reduktioner kan tilskrives CO<sub>2</sub>-afgiften fra aftalen og grøn omstilling for industri mv., som forventes at reducere industriens udledninger med omtrent 4,1 mio. ton i 2030.<sup>11</sup>

**Figur 3 CO<sub>2</sub>e-udledninger i landbrug, skovbrug, gartneri og fiskeri samt fremstillingshverv og bygge-anlægssektoren**



Anm.: Figuren viser udviklingen i CO<sub>2</sub>e-udledninger i perioden 1990 til 2035.  
Kilde: Klimastatus og -fremskrivning 2023, Energistyrelsen

### Behov for tiltag, der fremmer de rette incitamenter

Både den historiske udvikling i landbrugets udledninger og Energistyrelsens forventninger til fremtidige udledninger indikerer, at der er behov for tiltag, som tilskynder adfærdsændring indenfor dansk landbrug, skovbrug og gartneri samt fiskeri, hvis Danmark skal leve op til sine klimaforpligtelser i 2030. En afgift på landbrugets produktion vil netop tilskynde en sådan adfærdsændring og nedbringe drivhusgasudledningerne frem mod 2030.

## 6. Afgift på landbrugets drivhusgasudledninger har begrænset effekt på Danmarks overskud på betalingsbalancens løbende poster

### Eksporten fra landbruget er ofte oppe til debat

Landbrugets interesseorganisationer argumenterer ofte for, at landbrugets eksportindtægter spiller en vigtig rolle for den danske økonomi, og at det, fra en samfundsøkonomisk betragtning, er vigtigt at sikre en konkurrencedygtig produktion og eksport fra landbruget. Og her er bekymringen, at en CO<sub>2</sub>e-afgift vil svække landbrugets konkurrenceevne.<sup>12</sup> I dette afsnit argumenterer vi for, hvorfor vedvarende overskud på betalingsbalancen ikke nødvendigvis bør være et mål i sig selv. I forlængelse af dette opgør vi, hvor stor betydning landbrugets nettoeksport egentlig har for Danmarks betalingsbalance, samt foretager en simpel beregning af, hvordan en afgift på landbruget kan påvirke betalingsbalancens løbende poster.

### Forklaring af betalingsbalancens løbende poster

Betalingsbalancens løbende poster opgør de samlede økonomiske transaktioner, der finder sted mellem Danmark og udlandet. Årsagen til, at vi ser på betalingsbalancens løbende

<sup>10</sup> Jf. Klimastatus og -fremskrivning 2023

<sup>11</sup> [https://ens.dk/sites/ens.dk/files/Basisfremskrivning/skm\\_notat\\_om\\_effekter\\_af\\_aftale\\_om\\_groen\\_skatte\\_reform\\_for\\_industri\\_mv\\_til\\_kf23.pdf](https://ens.dk/sites/ens.dk/files/Basisfremskrivning/skm_notat_om_effekter_af_aftale_om_groen_skatte_reform_for_industri_mv_til_kf23.pdf).

<sup>12</sup> Se fx landbrugets og fødevarerhvervets 2030-plan (<https://lf.dk/klimaplan2030>).



poster, og ikke blot udenrigshandlen, er, at betalingsbalancen medtager nogle transaktioner, som udenrigshandelstallene ikke gør. Først og fremmest inkluderer udenrigshandelstallene ikke varer, der ikke krydser den danske grænse. Disse udgjorde i 2021 en nettoindtægt på knap 72 mia. kr. Udenrigshandelstallene indeholder desuden ikke løn- og formueindkomster fra udlandet, som i 2021 udgjorde en nettoindtægt på omtrent 100 mia. kr. Endeligt inkluderer udenrigshandelstallene ikke indkomstoverførsler til og fra udlandet, fx tilskud fra eller bidrag til EU. I 2021 udgjorde indkomstoverførslerne en nettoudgift for Danmark på ca. 38 mia. kr.

### Overskud på betalingsbalancens løbende poster

Danmark har i mange år haft overskud på betalingsbalancens løbende poster, hvilket betyder, at Danmark har opbygget opsparing udenlandsk.<sup>13</sup> Det vedvarende overskud på betalingsbalancen har bidraget til, at landets udlandsformue er steget de sidste 10 år.

### Betalingsbalanceoverskud bør ikke være et mål i sig selv

Som udgangspunkt er eksport af varer og tjenester godt for et land, fordi den valuta eksporten skaber, kan blive brugt til at købe andre ting for. Men hvis der er vedvarende overskud på betalingsbalancen, bidrager konsekvent høj nettoeksport blot til at øge opsparingen indenlandsk, hvilket kun gavner fremtidige generationer og ikke den nuværende generation. Der sker således et velfærdstab for samfundet i dag, mens samfundet på længere sigt oplever en velfærdsforbedring. Det er der ikke nogen grund til, taget i betragtning, at samfundet bliver rigere over tid. Konsekvent høj nettoeksport og stort betalingsbalanceoverskud bør derfor ikke være et mål i sig selv.<sup>14</sup>

### Hvor vigtig er landbrugets nettoeksport?

Ligesom et konsekvent stort overskud på betalingsbalancens løbende poster ikke er gavnligt for samfundsøkonomien, gør det samme sig gældende for et konsekvent stort underskud. Derfor undersøger vi i det følgende, hvor vigtigt landbrugets eksport og import er for resten af økonomien med en struktureret gennemgang af landbrugets udenrigshandel. Vi sætter dernæst landbrugets nettoeksport i relation til Danmarks samlede nettoeksport og undersøger, hvordan en afgift på landbrugets drivhusgasudledninger påvirker betalingsbalancens løbende poster. Opgørelserne afviger fra brancheopdelingen i afsnit 3 og afsnit 4 idet landbrug, skovbrug og fiskeri samt fødevarer fremstilling er samlet i én gruppe, som vi i dette afsnit refererer til som "landbrug, skovbrug- og fiskeri".

### Vi ser på nettoeksporten pr. beskæftiget

En af konsekvenser ved en CO<sub>2</sub>e-afgift på landbruget vil være forskydninger i beskæftigelsen, så færre fremadrettet vil arbejde i landbruget, mens flere vil arbejde i andre sektorer. I dette afsnit ser vi på eksport pr. beskæftigede for at få en idé om, hvilken betydning en sådan forskydning har for Danmarks betalingsbalance.

### Landbruget eksporterer meget pr. beskæftiget

I 2019 eksporterede landbrug, skovbrug- og fiskeri alene for 91,2 mia. kr., hvilket svarer til en eksportindtægt på 790.000 kr. pr. beskæftiget, jf. figur 4. Selvom landbrugets høje eksport ofte fremhæves i debatten, er eksporttallene ikke i sig selv en retvisende indikator for, hvilken betydning det ville have for dansk økonomi, hvis dele af landbrugsproduktionen forsvandt som følge af en afgift på sektorens drivhusgasudledninger.

### Lille import gør, landbrugssektoren til nettoeksportør

Det skyldes bl.a., at en stor del af de inputs, som bruges direkte eller indirekte i landbrug, skovbrug- og fiskerisektorens produktion, stammer fra andre lande. De er relevante at tage højde for, fordi dele af denne import også vil forsvinde som følge af en afgift på landbrugets drivhusgasudledninger. Landbrug, skovbrug- og fiskeri importerede for knap 37 mia. kr. i alt i 2019, hvilket svarer til 320.000 kr. pr. beskæftiget, jf. figur 4. Når landbrug, skovbrug- og

<sup>13</sup> Statistikbanken.dk

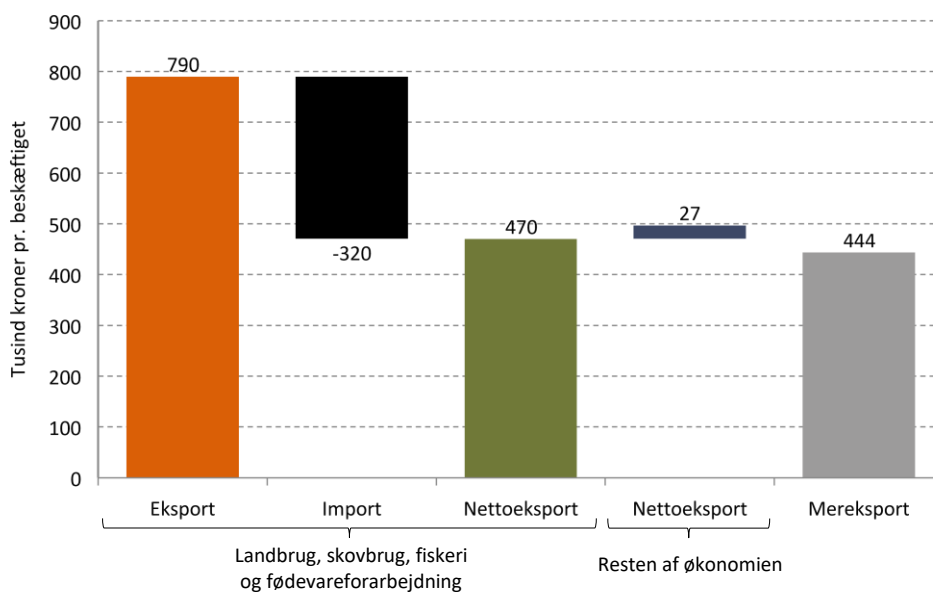
<sup>14</sup> Omvendt kan der være en række grunde til, at Danmark bør have et overskud på betalingsbalancen af en vis størrelse, i hvert fald i den nærmeste fremtid. Fx skyldes en del af overskuddet på betalingsbalancen den store succes indenfor medicinalindustrien, centreret omkring Novo Nordisk. Det kan være risikabelt, hvis betalingsbalancen inkl. medicinalindustrien kun går i nul, for det vil give problemer, hvis Novo Nordisk en dag mister sin internationale konkurrencefordel. Ligeledes kan en del af overskuddet forklares med, at danskerne sparer mere op til pension end man gør i andre lande. I den udstrækning, at andre lande sparer for lidt op til pension, er det fornuftigt med et vist overskud på den danske betalingsbalance.

fiskeriets eksport fratrækkes dets import, giver det en nettoeksport i 2019 på 470.000 pr. beskæftiget.

**Stor nettoeksport  
ift. resten af  
økonomien**

Til sammenligning havde resten af Danmark en nettoeksport på 27.000 kr. pr. beskæftiget i 2019. I 2019 var der således en mereksport alene fra det danske landbrug på 444.000 kr. pr. beskæftiget, jf. figur 4. Årsagen til, at nettoeksporten pr. beskæftiget er lav i resten af økonomien, er bl.a., at Danmark har en stor offentlig sektor, som eksporterer få varer og tjenester.

**Figur 4 Landbrugets nettoeksport pr. beskæftiget og resten af den danske økonomis nettoeksport pr. beskæftiget, 2019**



Anm.: Landbrug, skovbrug og fiskeri omfatter også fødevarerindustrien.  
Kilde: Egne beregninger baseret på tal fra Danmarks Statistik

**Sammenhængen ml.  
nettoeksporten og  
beskæftigelsen**

Vi opstiller en simpel, mekanisk beregning med henblik på at undersøge, hvordan Danmarks overskud på betalingsbalancens løbende poster bliver påvirket, hvis en bestemt andel af beskæftigelsen i det danske landbrug forsvinder som følge af en CO<sub>2</sub>e-afgift. For hver beskæftiget person, der forsvinder fra landbruget, bliver nettoeksporten reduceret med 444.000 kr., svarende til mereksporten i landbruget i figur 4.<sup>15</sup>

**DØRS finder, at  
afgift har en positiv  
beskæftigelseseffekt**

Analysens præmis er, at alle de jobs, der forsvinder indenfor landbrug, skovbrug, fiskeri og fødevarerforarbejdning som følge af en afgift, genopstår andre steder i økonomien. Ifølge DØRS (2022), vil en ensartet afgift på hele økonomien, som bringer Danmark i mål med sin 70 pct. målsætning, medføre, at 16.100 personer mister deres arbejde indenfor landbrug og fødevarerindustrien. DØRS (2022) viser desuden, at hver af disse personer finder arbejde andetsteds igen, og at afgiften ovenikøbet skaber 900 nye jobs i økonomien. Ved indførelsen af en afgift på landbruget vokser beskæftigelsen i resten af økonomien således med i alt 17.000 personer. Den samlede beskæftigelseseffekt er positiv fordi reallønnen stiger, og fordi de positive effekter af at ensarte afgifterne overstiger de negative effekter af at forhøje dem.

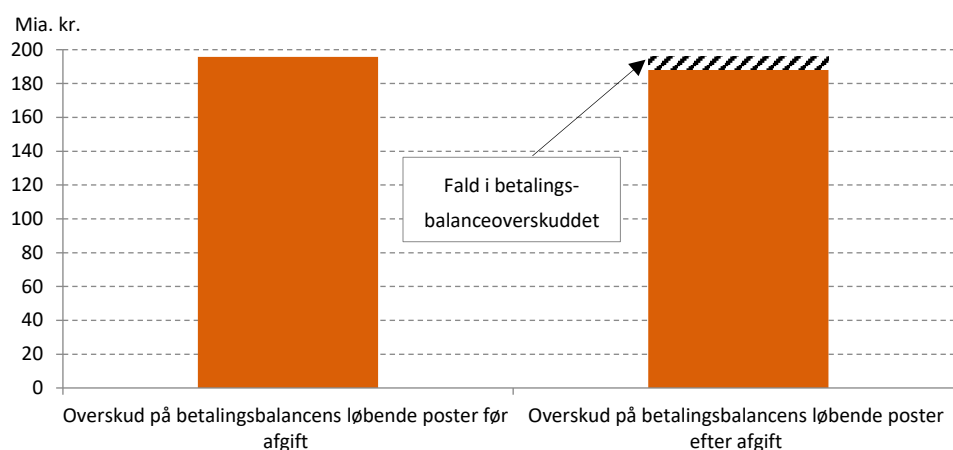
**Afgift har begrænset  
effekt på Danmarks  
betalingsbalance**

Under antagelse af, at de nye jobs har samme bidrag til betalingsbalancen pr. beskæftigede som resten af økonomien uden for landbruget, vil jobomstillingen som følge af afgiften på

<sup>15</sup> Under antagelse af, at alle personer i landbruget i gennemsnit er lige produktive.

landbrugets drivhusgasudledninger reducere Danmarks samlede overskud på betalingsbalancens løbende poster med 7,1 mia. kr. i 2019. Det samlede betalingsbalanceoverskud falder fra 195,7 til 188,6 mia. kr., jf. figur 5. Selvom en afgift på landbrugets drivhusgasudledninger vil reducere Danmarks nettoeksport, vil afgiften således have begrænset effekt på det samlede overskud på betalingsbalancens løbende poster. Danmarks betalingsbalanceoverskud falder med under fire pct. efter indførelsen af en afgift på landbrugets drivhusgasudledninger.

**Figur 5 Danmarks betalingsbalanceoverskud før og efter afgift på landbrugets drivhusgasudledninger, 2019**



Anm.: Figuren viser Danmarks overskud på betalingsbalancens løbende poster før og efter indførelsen af en afgift på landbrugets og fødevarerindustriens drivhusgasudledninger på 1.000 kr. pr. ton CO<sub>2</sub>e.

Kilde: Egne beregninger baseret på data fra Danmarks Statistik samt Baggrundsnotat om opdatering af beregningerne i Økonomi og miljø 2020, De Økonomiske Råd (2022).

**... og effekterne er formentlig et overkantsskøn**

I beregningen bruger DØRS (2022) en afgift på 1.000 kr. pr. ton, hvilket er væsentligt højere end de 750 kr. pr. ton, som industrien skal betale i 2030. Det er imidlertid svært at forestille sig, at man fra politisk side vil indføre en afgift på landbruget, som er højere end afgiften på industrien. Beskæftigelseseffekterne og ændringen i betalingsbalanceoverskuddet er derfor et overskøn. Gennemslagskraften reduceres yderligere, såfremt landbruget får tilbageført likviditet. Omvendt er de beskrevne effekter udtryk for langsigteffekterne, som først indtræder, når dem der har mistet sit job, finder nyt arbejde andetsteds. I den mellemliggende periode vil effekterne formentlig være større.

**Industrien har større effekt på betalingsbalancen**

For at få et begreb om størrelsesordenen af ovenstående effekter, har vi også beregnet, hvilken betydning det ville have for nettoeksporten, hvis der fandt en tilsvarende beskæftigelsesreduktion sted i industrien.<sup>16</sup> Industriens nettoeksport i 2019 var 756.000 kr. pr. beskæftiget, og er således større end nettoeksporten pr. beskæftiget for landbrug, skovbrug, fiskeri og fødevarerfremstilling. Et fald i industriens beskæftigelse på 16.100 personer og en stigning af beskæftigelsen i resten af økonomien på 17.000 personer ville samlet set medføre, at betalingsbalanceoverskuddet falder med 11,7 mia. kr. Faldet i betalingsbalanceoverskuddet ville således være 4,6 mia. kr. større end hvis beskæftigelseseffekterne fandt sted inden for landbrug, skovbrug, fiskeri og fødevarerfremstilling.

<sup>16</sup> Ekskl. fødevarerfremstilling.

## 7. Litteratur

DØRS (2022). Baggrundsnotat om opdatering af beregningerne i Økonomi og miljø 2020. De Økonomiske Råd.

Albrechtsen, K. H og Bresler, V. B. (2022). CO<sub>2</sub>-afgift reducerer udledningen uden af svække økonomien. Analysenotat. Kraka-Deloitte.

## 8. Bilag 1: Kortlægning af landbrugets nært tilknyttede erhverv

### Hvad er den danske fødevareklynge?

Den gængse definition af fødevareklyngen omfatter erhverv, der i et eller andet omfang er bygget op omkring landbrug, fiskeri og fødevareproduktion. Fødevareklyngen omfatter både den primære landbrugsproduktion, forarbejdningssektoren, engrosvirksomheder samt forsynings- og servicevirksomheder. Eksempler på forarbejdningserhverv er slagterier, mejerier og drikkevareindustrien, mens forsynings- og servicevirksomheder er virksomheder, der fx producerer nogle af de landbrugsmaskiner, kemikalier og enzymer, der anvendes i landbrugsproduktionen.<sup>17</sup>

### Vi undersøger udveksling af inputs i fødevareklyngen

For flere af de omfattede erhverv, er det imidlertid en meget begrænset del af deres aktivitet, der er knyttet til den primære landbrugsproduktion, hvorfor det ikke nødvendigvis er rimeligt at tælle dem med blandt brancher, der afhænger kritisk af landbruget. Derfor har vi undersøgt, hvor meget de enkelte erhverv i fødevareklyngen udveksler input med hinanden for at finde ud af, hvor afhængige erhvervene i fødevareklyngen er af indbyrdes handel. Danmarks Statistiks input-output tabeller angiver, hvor mange af erhvervene i fødevareklyngens inputs, der enten kommer direkte fra det danske landbrug eller fra forarbejdningssektoren. Tabellerne gør det således muligt at identificere de erhverv, som er tæt tilknyttede til det primære landbrug.

### Forskel på, hvor meget erhvervene udveksler inputs

Slagterier, mejerier, bagerier, brødfabrikker mv. og anden fødevareindustri anvender mange inputs direkte fra landbrug og gartneri, jf. tabel 1. Resultaterne viser også, at de resterende erhverv er væsentligt mindre afhængige af inputs direkte fra landbruget. Disse erhverv inkluderer fiskeindustrien, drikkevareindustrien og især engroshandlen, der modtager en meget lille del af sine input fra det primære landbrug såvel som fra forarbejdningssektoren.

### Nogle erhverv leverer også en stor andel af sine output

Det er også tænkeligt, at nogle erhverv leverer store dele af deres output til landbrug og gartneri og således er afhængige af landbrug og gartneri. Derfor undersøger vi, hvilke erhverv, der leverer store dele af sine output til landbrug og gartneri, og finder, at særligt dyrlæger leverer en stor andel af sine output til landbrug og gartneri.

### Landbruget og dets nært tilknyttede erhverv

Vi kategoriserer landbruget og dets nært tilknyttede erhverv ved at lægge til grund, at de erhverv, som enten modtager over 10 pct. af sine inputs fra landbrug og gartneri eller leverer over 10 pct. af sit output til landbrug og gartneri, er nært tilknyttet landbruget. Ud fra den definition, hører slagterier, mejerier, bagerier, brødfabrikker mv., anden fødevareindustri og dyrlæger med som landbrugets nært tilknyttede erhverv. Med denne definition omfattes fiskeri, fiskeindustrien, drikkevareindustri og engroshandel, der normalt er en del af fødevareklyngen, derimod ikke som nært tilknyttede erhverv. Ses der på, hvor stor en andel af inputs de forskellige erhverv får fra forarbejdningssektoren, er der en vis overensstemmelse mellem de erhverv der modtager input fra primærsektoren og fra forarbejdningssektoren. Den største undtagelse er fiskeriet, der modtager 31 pct. af sine input fra forarbejdningssektoren, hvoraf hovedparten kommer fra branchen "anden fødevareindustri". Fiskeriets indirekte afhængighed af det primære landbrug (via anden fødevareindustri) er dog stadig relativt lav, hvorfor vi har valgt ikke at kategorisere det som et nært tilknyttet erhverv til landbruget.

<sup>17</sup> <https://fvm.dk/landbrug/vaekst-eksport-og-arbejdspladser/den-danske-foedevareklynge>

Tabel 1 Udveksling af inputs mellem brancher i fødevareklyngen

Til/fra	Landbrug og gartneri	Forarbejdningssektoren	I alt	Nært tilknyttet erhverv
	----- Pct. -----			
<b>Landbrug og gartneri</b>	4,63	19,7	24,3	<b>x</b>
<b>Fiskeri</b>	0,00	30,9	30,9	
<b>Forarbejdningssektoren</b>				
Slagterier	61,0	10,8	71,8	<b>x</b>
Fiskeindustri	0,2	11,4	11,5	
Mejerier	48,2	15,4	63,7	<b>x</b>
Bagerier, brødfabrikker mv.	13,5	17,5	31,1	<b>x</b>
Anden fødevareindustri	15,4	13,1	28,5	<b>x</b>
Drikkevareindustri	6,4	12,3	18,8	
<b>Engroshandel</b>	0,01	0,33	0,34	

Fra/til	Landbrug og Gartneri	Forarbejdningssektoren	I alt	Nært tilknyttet erhverv
	----- Pct. -----			
<b>Dyrlæger</b>	52,3	0	52,3	<b>x</b>

Anm.: Figuren viser, hvor stor en andel af erhvervenes samlede input, der stammer fra enten landbrug og gartneri eller fra forarbejdningssektoren. Forarbejdningssektoren indebærer slagterier, fiskeindustrien, mejerier, bagerier, brødfabrikker mv., anden fødevareindustri og drikkevareindustri. Vi har udeladt forsynings- og servicevirksomheder i beregningen.

Kilde: Egne beregninger baseret på tal fra Danmarks Statistiks datagrundlag til GrønREFORM

## 9. Bilag 2: Beregning af effektive afgiftssatser

### Prisen på at udlede ét ton CO<sub>2</sub>e

Vi beregner prisen på at udlede et ton CO<sub>2</sub>e med de nuværende regler og de regler, der træder i kraft fra 2030. boks 1 opsummerer de politiske vedtagne kvote- og afgiftsregler. I beregningen anvender vi 2019-fordelingen af gratis kvoter i EU's kvotesystem, fremskrevet med den planlagte reduktion af gratiskvoter frem mod 2030. Beregningen udføres i to trin. For hver branche beregnes først, hvor meget de enkelte brancher betaler for alle deres udledninger baseret på kvote- og afgiftspriserne i boks 1 samt fordelingen af gratis kvoter i 2019. Den samlede pris deles med det samlede antal af udledninger for hver branche i 2019. Vi finder derved prisen pr. udledt ton CO<sub>2</sub>e for hver enkelt branche. Vores beregninger er baseret på data fra Danmarks Statistiks datagrundlag til GrønREFORM.<sup>18</sup>

### Der er forskel på, hvordan enkelte sektorer reguleres

I landbruget alene er det kun afbrænding af fossile brændsler, der er omfattet af en afgift i 2030, men ikke de biologiske processer. Gartnerierhvervet er derimod reguleret. De fødevareerhverv der er nært tilknyttede til landbruget<sup>19</sup>, er alle omfattet af en afgift i 2030. Desuden er alle industriens CO<sub>2</sub>e-udledninger reguleret i 2030, enten i form af en afgift kombineret med EU's CO<sub>2</sub>e -kvoteordning eller af en afgift alene.

### Virksomheder i EU's kvotesystem tildeles gratis kvoter

Virksomheder omfattet af EU's CO<sub>2</sub>e -kvoteordning skal købe en kvote for hvert ton CO<sub>2</sub>e de udleder, hvilket øger deres produktionsomkostninger. Men i øjeblikket, såvel som i 2019, får virksomheder i EU's CO<sub>2</sub>e -kvotesystem tildelt gratis kvoter, som derved sænker deres produktionsomkostninger. EU har vedtaget, at de gratis kvoter i EU's kvotesystem skal

<sup>18</sup> <https://www.dst.dk/da/Statistik/emner/miljoe-og-energi/groent-nationalregnskab/energi-og-emissionsregnskaber/datagrundlag-til-groenreform>. Ifølge Danmarks Statistik, er statistikken eksperimentel, og bør kun anvendes til modelbrug. Datagrundlaget benyttes også af ekspertgruppen for en grøn skattereform, hvorfor vi det relevant og tilstrækkeligt at bruge i vores beregninger.

<sup>19</sup> Dvs. slagterier, mejerier, bagerier, brødfabrikker mv. og anden fødevareindustri

udfases med 48,5 pct. i 2030, sådan at virksomheder modtager 48,5 pct. færre gratis kvoter i 2030, hvilket vi medtager i beregningen.<sup>20</sup>

**Boks 1 Afgiftssatser og kvotepriser i 2030 for virksomheder inden- og udenfor EU's CO<sub>2</sub>e-kvoteordning<sup>21</sup>**

- Virksomheder omfattet af EU's kvoteordning køber kvoter til en pris på 750 kr. pr. ton CO<sub>2</sub>e, og betaler en afgift på 375 kr. pr. ton CO<sub>2</sub>e.
- Virksomheder, som ikke er omfattet af EU's CO<sub>2</sub>e-kvoteordning, betaler en afgift på 750 kr. pr. ton CO<sub>2</sub>e.
- Alle energiafgifter på fossile brændsler omlægges til én samlet CO<sub>2</sub>e-afgift på 750 kr. pr. ton.
- Mineralske processer mv. betaler en afgift på 125 kr. pr. ton CO<sub>2</sub>e.
- Alle virksomheder betaler 335 kr. pr. ton CO<sub>2</sub> inden for vejtransport som følge af EU ETS 2.<sup>22</sup>

De beregnede effektive afgiftssatser er et skøn baseret på aggregerede tal på brancheniveau, men vi vurderer, at beregningerne illustrerer på rimelig vis størrelsesordenne på de afgiftssatser, som de enkelte brancher står overfor.

<sup>20</sup> <https://www.europarl.europa.eu/news/da/press-room/20221212IPR64527/climate-change-deal-on-a-more-ambitious-emissions-trading-system-ets>

<sup>21</sup> Indhold i Boks 1 er baseret på Grøn skattereform for industri mv., Regeringen (2022)

<sup>22</sup> [https://climate.ec.europa.eu/eu-action/eu-emissions-trading-system-eu-ets/ets-2-buildings-road-transport-and-additional-sectors\\_en](https://climate.ec.europa.eu/eu-action/eu-emissions-trading-system-eu-ets/ets-2-buildings-road-transport-and-additional-sectors_en)